

pripiše zasluge za to, da je svojega naročnika tudi izobrazil – dvignil ga je z ravni povprečnosti na raven zavedanja. Prej je delal »tako kot vsi drugi«, sedaj pa »se zaveda, kaj dela in zakaj dela prav tako«.

Razvoj zavesti pri človeku ima veliko daljšo pot, kot si mislimo. Prav tako dolga je pot do ozaveščanja naročnikov. Če se danes s tem ukvarja pet odstotkov prevajalcev (menim, da je tako), in se jih bo v prihodnjih petih letih ukvarjalo deset odstotkov, bomo šele leta 2020 prišli do stopnje, na kateri so že danes naročniki prevodov v razvitih državah. Seveda če naše vstopanje v Evropsko unijo ne bo zavrla tega razvoja, čeprav bi ga moralo, po vsej logiki, celo pospešiti.

Vzgoja naročnika prevoda pa ne učinkuje le na naročnika, ampak tudi na prevajalca. Nihče ne ve, koliko samozavestnih prevajalcev živi med nami, ki se radi pohvalijo, da ne

slišijo prav nobenih pripomb glede svojih prevodov. Ti se ne zavedajo, da imajo srečo, ker poslujejo z neozaveščenimi naročniki in s končnimi prejemniki besedil, ki poznajo Slovenijo in dopuščajo napake, kakršnih kdo drug ne bi dopustil. Prevajalci menijo, da so dobri zato, ker ni reklamacij, a se motijo. Odsotnost reklamacij še ne pomeni, da je bil prevod kakovosten, saj je zanjo lahko kup razlogov; prevajalec si pač izbere tistega, ki mu je najbolj pogodu.

Vzgoja naročnikov prevodov ni samo stvar prevajalcev, ampak stvar splošnega ozaveščanja v družbi. Če bodo dobri prevajalci k temu procesu kaj prispevali, potem naj vedo, da delajo v korist vse stroke, ne le zase. Njihov trud bo z leti bogato poplačan, večina med njimi pa sploh ne bo vedela, da so bili začetniki tega ozaveščanja.

Stanko Klinar

Lidija Šega: Veliki moderni poslovni slovar, angleško-slovenski

Povzetek

Na jesen leta 1997 je Cankarjeva založba v Ljubljani izdala Veliki moderni poslovni slovar, angleško-slovenski, z obvestilom, da slovar obsega več kot 80.000 gesel na 960 straneh in da stane 24.780 SIT.

Summary

Lidija Šega's A COMPREHENSIVE MODERN BUSINESS DICTIONARY, English-Slovene/Veliki moderni poslovni slovar, angleško-slovenski (Cankarjeva založba Publishing House, Ljubljana, 1997, 960 pages, 80,000 entries), the first serious attempt at providing an English-Slovene business dictionary, is an exhaustive handbook on the respective vocabulary, meeting more than the basic demands of business people, as it also offers ample information on business-borderline topics. Slovene technical neologisms, insofar as they are needed, are the result of the joint effort of linguistic and technical experts. Well-organized, voluminous and reliable (the fruit of ten years' work), the dictionary ranks with the finest achievements of Slovene lexicography generally.

Kar so v Cankarjevi založbi zapisali o slovarju na reklamnem letaku, je čudovito res: da je »moderen«, »pregleden«, »uporaben«, »obsežen«. Da je »iz prakse za prakso«. Da naj poskusimo biti toliko bolj (nacionalno) veseli, ker ne gre za prevod ali priredbo slovarja tuje založbe, torej za posvojitve ali rejništvo, marveč za izvirno slovensko materinstvo, plod desetletne slovarske nosečnosti. In da je to prvo tovrstno obsežnejše delo pri nas. Vse je res. Zapisali so tudi, da je »popoln«. To besedo pa bi kazalo uporabljati malo varčneje. Saj veste, »kdor je med vami brez greha, naj prvi vrže kamen ...« (Potem pa nobeden ne vrže kamna.) Popolni v dobrednem pomenu torej ne mi ne naši izdelki nis(m)o kar tako hitro. Res pa je slovar v svoji zvrsti »najpopolnejši«, kot nas prepričuje druga stran letaka. Presežnik se dejanskemu stanju idealno prilaga.

Dodal bi, po svojih opažanjih, da se slovar odlikuje po izredni sistematičnosti (disciplinirani obdelavi po sprejetem vzorcu od začetka do konca), po veliki ustvarjalni ljubezni do materinščine (poslovenitve, ob botrstvu Milojke Mansoor, segajo do zadnjih možnih meja), po do oči prijaznem tisku in nagli razvidnosti zapisa, hkrati tudi brezhibnem zapisu, saj vsebinskih in tiskovnih napak skoraj ni mogoče zaslediti, po izrednem obsegu (domala tisoč strani, tako da je komaj mogoče verjeti, da je delo zmogel en sam človek – nastajanje slovarja je opisano v avtoričini spremni besedi), po impresivni bibliografiji (»uporabljeni viri«, str. 17–21), na katero je oprt, po trezni urejenosti in domiselni naslovnici. Z lepotnega in uporabnostnega vidika na slovarju ne vidim sence. (Torej niso domiselni in disciplinirani samo v germanskem, anglo-ameriškem in latinskem svetu! Sicer pa, ali je o Slovincih kdaj kdo slabo mislil? Samo priložnosti je manjkalo, da bi se izkazali!)

Upam si zato trditi, da smo dobili eno temeljnih del slovenskega slovaropisja. Trditev moram seveda omejiti s pridržkom, da bodo zadnje besedo o uporabnosti in zanesljivosti

poslovnega slovarja pač rekli *poslovneži*. Ti bodo ugotovili, koliko so gesla »popolna« in ali so prevedki sprejemljivi. Toda naj takoj zagotovim načelno poslanstvo kateregakoli slovarja: slovar dela jezikovni red, v izrazje vnaša določnost in rešitve predlaga v splošno sprejemljivost. Tudi za naš slovar bo torej veljalo: če se uporabnikom kaka rešitev prvi hip ne bo zdelala idealna, jo bodo sčasoma sprejeli zaradi avtoritete slovarja in jo pomagali v javnosti uveljaviti. Poslovni jezik se bo povzpela na višjo stopnjo kultiviranosti. Da so besede, po Shakespearu, »poor beggars« in zlepa ne povedo tistega, kar človeku najbolj na duši leži, je stara stvar. Toda pomen besed in fraz je arbitraren. Tudi če beseda ali fraza po svojem izvoru ne pomeni ravno »tistega«, ji »tisti« (zaželeni, novi) pomen vsilimo. Beseda torej ta pomen pridobi. V tem pogledu se bo vrednost slovarja pokazala (še)le nekoč v prihodnosti. Tedaj bodo morebitne neuporabne ali zgrešene rešitve same odpadle kot suho listje. Če bo tako, bo potrebna pač revidirana izdaja. Toda zdaj je mogoče zanesljivo reči: avtorica stoji z obema nogama trdno v praksi. Tisti praksi, ki ji je posvetila življenje. Videti je, da si je je s svojo odzivno in akumulativno naravnostjo nabrala za zanesljivo avtoriteto.

Negospodarstvenikom glede urejenosti in uporabnosti slovarja ostane samo drugo in tretjerazredno paberkovanje, ki ne posega v jedro stvari, ne dopolnjuje in ne spodkopava glavnine pridelka. Predvsem se veselimo širokosrčnosti slovarja: ne ustavlja se strogo na meji poslovnosti, pogosto to mejo prestopa in sprejema pod streho splošno besedišče, zato je nadvse dragocen za slehernega slovenskega razumnika, ki se spoprijema z angleško-slovenskimi vprašanji.

Stroge ločnice med poslovnimi in neposlovnimi izrazi že tako ni mogoče točno potegniti. Verjetno fraza *drop a letter into the postbox* (z edinim prevedkom »vreči pismo v nabiralnik«) ni posebno strupeno poslovna, najbrž tudi ne *nervous breakdown* (»živčni

zlom»), četudi je ta v neki strokovnosti brez dvoma doma. Področne oznake za poslovnost ali strokovnost (s kraticami AGR(onomija), BANČ(nišтво), EKON(omija), TEH(nika) itd.) so našteje na notranji strani naslovne platnice in na strani 14, vendar zdravstva/medicine tam ni. *Nervous breakdown* je vseeno v slovarju, vendar, enako kot *drop a letter* itd., brez področne oznake. (V slovarju navedeni register področnih oznak mu pač ne ustreza, niti DRUŽB(oslovje) ne.) Torej: namesto da bomo slovarju očitali, da je premalo poslovno ali strokovno ozkosrčen, bomo raje rekli, da je lepo, ker tudi splošnemu uporabniku razsvetljuje teren. Seveda v to smer ne gre prav daleč. Morda včasih premalo. Pri *fallen angel* bi (glede na širokosrčnost pri *drop a letter* in *nervous breakdown*) rad videl, da ne bi bil označen samo s FIN (finance) in pog. (pogovorno) in opremljen samo s prevedkom »podjetje, ki je zašlo v finančne težave«, pač pa da bi bil na prvem mestu naveden biblični pomen s področno oznako BIBL (te seveda v slovarju ni) in s prevedkom »padli angel«, kajti iz tega bi bil sijajno razviden preneseni pomen pri FIN (»podjetje, ki ...«), opremljen s kvalifikatorjem pren. (preneseno, to kategorijo slovar pozna, za prenesene/metaforične pomene ima avtorica v spremni besedi veliko toplih besed in v slovarskem delu tudi kar nekaj zadevnih enot).

Včasih se zdi, da navedene področne oznake niso potrebne ali pa so malo preozke. Ali je potrebno, in ali je pravilno, da ima *leather* (za edini pomen »usnje«) oznako KOM (komercialno poslovanje)? Po eni strani v glavnem vemo, kaj je usnje in kam spada (najbrž bi ga bilo primerno označiti kot surovino ali industrijski material, vendar take področne oznake v slovarju ni), po drugi dvomimo, da bi bilo vezano izključno na KOM. Torej gre v tem primeru (in podobnih primerih) konec koncev za vprašanje, ali si ne bi avtorica raje prihranila truda z zapisom področne oznake in bi te oznake zapisovala predvsem tam, kjer usmer-

jajo uporabnikovo pozornost na specializiran pomen (kot je drugi, preneseni pomen pri *fallen angel*), kjer oznaka podpira razumevanje navedenega pomena/prevedka.

Podobno je pri *mine*. Ta ima v slovarju dva prevedka: »1. EKON rudnik, 2. mina«. Pri prvem pomenu bi si upal soditi, da je rudnik tako splošno znana (nespecializirana, nemetaforična) stvar, da ožje oznake ne potrebuje, saj je razumljiv brez nje, verjetno tudi prestopa okvire EKON (ekonomija) (pravzaprav je čudno, da je rudnik EKON, usnje pa KOM), tako da bi oznake lahko izpustili. Če pa naj prvi pomen ohrani EKON, naj bi drugi dobil VOJ (vojaško) ali OR (orožje). A ker je slovar poslovni in ne vojaški, nima v seznamu na str. 14 oznake VOJ ali OR (in sploh nič vojaškega), zato tudi v geselskem gnezdu ne dopolnjuje drugega pomena s podpomeni *pehotna mina*, *podvodna mina* itd., tako da se kaže vprašanje, ali ne bi drugega prevedka sploh izpustili, ker ne sodi v poslovni slovar (kot ne sodi biblični pomen pri *fallen angel*, zato ga v slovarju ni, in kot ne sodita *drop a letter* in *nervous breakdown*, vendar v slovarju sta). Ali pa ostanemo pri širokosrčnosti (in smo za to, da ostane v slovarju skupaj z *drop a letter* etc.) in priznamo, da uporabnost slovarja (in konec koncev celo njegova usmeritev) zaradi tega prav nič ne trpi (za splošnega uporabnika še pridobi), ter raje priporočimo, da se pri *fallen angel* doda še biblični pomen.

Glede strogosti usmeritve (prestopanja begov poslovnosti) kaže torej slovar dvojno naravo. Večinoma se strogo drži »običajnega« poslovnega izrazja, to velja za iztočnice in za prevedke, in ostaja strog tudi pri metaforiki (recimo pri *fallen angel*, kjer se odpove splošnemu/vsakdanjemu/neposlovnemu« pomenu in ponudi samo specializirani poslovni prevedek). Drugič je blag že pri iztočnici (recimo pri *drop a letter*, saj ta že sama po sebi ni poslovna in ne more ponuditi »poslovnega« prevedka). Strogo usmeritev kažeta tudi *engage*, *engagement*, kjer ne zvemo nič o »zaročiti

se«, »zaroka«, in verjetno je tako prav, razen če posumimo, da zaroka lahko pade pod DRUŽB (medsebojni odnosi, str. 14) in bi s tega vidika odsotnost prevoda »zaročiti se«, »zaroka« označili kot primanjkljaj. Toda potolaži nas širokosrčni, splošnopomenski *bread* z najširšim, tudi popolnoma nekomercialnim odtlenkom prevoda »kruh«.

Hvalevredno je, da je v slovarju lepo številov v samostalnike konvertiranih fraznih glagolov tipa *buyout*, *breakdown*, *breakthrough*, *breakup*, *buildup* (ta brez vojaškega pomena), *holdover*, *holdup*, *lockout*, *handout* (ta, žal, brez prevoda »izroček«), *handover*, *setback*, *layoff*, *layout*, *layover*. Ti izrazi, narejeni po nadvse produktivnem vzorcu, kažejo izredno živost angleščine in hkrati parajo živce slovenskim anglistom, saj težko dojamemo zadnji odtенок pomena in tipično kontekstualizacijo. Zato so ponazoritveni (stavčni) primeri rabe, skupaj s prevodom teh primerov, več kot dobrodošli. (Ponazoritveni primeri tipične kontekstualizacije so seveda tudi v drugih geslih posebna odlika slovarja. So sicer bolj redki, a zapisani na mestih, kjer se zdi, da so zares potrebni.) V seznamu tovrstnih tvorjenk pogrešam *dropout* DRUŽB (»osip«; »učenci/število učencev, ki predčasno zapustijo srednjo šolo, je ne končajo«), *fallout* EKOL (»radioaktivne padavine«, »radioaktivni prah«), *washout* EKON DRUŽB (»neuspeh«, »fiasco«) in morda še katerega. Verjetno je prav, da jih naš slovar zapisuje kot eno besedo (so namreč zloženke in bi se lahko pisale z vezajem, tako jih najdemo v Cowie & Mackin, Oxford Dictionary of Current Idiomatic English, Volume 1: *fall-out*, *drop-out*), zakaj zmeraj bolj uveljavljano pravilo je, opustiti kar največ vezajev.

Tako gladko, pri vezajih, pa ne gre v zvezah kot *setting-up cost* in *brought in capital*. Taka sta zapisa v slovarju, vendar sodim, da bi moral biti drugi zapis *brought-in capital*. Vezaj namreč kaže, da se prislovni členek (v našem primeru *up*, *in*) pomensko veže na spre-

daj stoječi deležnik in z njim tvori pridevniško zloženko, torej pomensko enoto. Ta zloženka igra v naši samostalniški frazi prilastkovno vlogo, in to je še dodaten razlog, da naj se zapiše vezaj, saj uporabnika tako vizualno opozori, katere besede skupaj tvorijo (zloženki) prilastek. V drugem primeru bi *in* prvi hip lahko imeli za predlog, ki se pomensko veže na svoj samostalnik, to je v našem primeru *capital*, to pa bi docela zameglilo ali kar izničilo kakršenkoli pomen. Vezaj je torej tedaj, ko pridevniška zloženka tipa *setting-up* in *brought-in* opravlja prilastkovno vlogo, smisel in potreben. (Po analogiji z *grown-up children* ali morda kar *grownup children*, ne pa *grown up children*.)

V uvodu pravi avtorica, da nerada uporablja kazalke, ker ne mara, da bi uporabnik begal po slovarju od Poncija do Pilata, da bi kaj opravil. (No, čisto tako ne pravi, smisel njenih besed pa je tak.) Popolnoma brez beganja ne gre. Recimo iztočnici *brought in* *bought* navedeta uporabnika na *bring in* *buy*, in uporabnik se na tistem vpraša, ali ne bi bilo vseeno, ali bolje, če bi slovar tiste tri zadeve z *brought* navedel kar pod iztočnico *brought*, ki je že zapisana, namesto da gremo nazaj na *bring*. Uporabnika morda zanima tudi, zakaj je *bought* posebna iztočnica, ko mu slovar ponudi le tri fraze v zvezi z njo, *buying* pa ni posebna iztočnica, četudi navaja slovar štiriindvajset fraz v zvezi z njim. Ampak še enkrat priznam: uporabnost zaradi tega ni niti najmanj prizadeta. Pri kratici *MDL* preberem, da je to »kr. za Moldovan leu«, zaradi česar grem takoj iskat iztočnico *Moldovan leu*, a je ne najdem. *Moldovan leu* je razložen pod iztočnico *leu*. Spet: uporabnost ne trpi, pojasnilo je popolno, le malo po ovinku pridem do njega.

Nadvse dragocene so rešitve, ki jih ponuja slovar v zvezi s tako kočljivimi besedami kot *nation*, *national*, *nationality*, *citizen*, *citizenship*, *civil*. Žal ne ljubi funkcij kot *sheriff* in *alderman*, četudi se *mayor*-ja ne brani. Velika marljivost in sistematičnost je očitna zlasti pri

sestavi zajetnih (»masivnih«) člankov tipa *service, share, material, law* (in toliko drugih); ti so na ljubo preglednosti dosledno urejeni po začrtanih notranjih zakonitostih (abecedni red fraz z iztočnico kot prvo besedo, abecedni red fraz z iztočnico kot neprvo besedo, abecedni red glagolskih povezav, abecedni red predložnih povezav).

Tiskovnih napak, kot rečeno, (menda) ni. (Seveda nisem prebral vseh 960 strani od začetka do konca!) Pri *minnow* je zapisana številka 1, verjetno je ostala od nekega prejšnjega zapisa, ki se je ravnal po nekem prejšnjem sistemu. Morda zbujajo malo začudenja, vendar uporabnosti ne moti. Najbrž tudi ni tiskovna napaka.

Da ne bo nesporazuma: vse to tretjerazredno paberkovanje, ki je v jedru samo kolegialni pogovor in ne zadeva niti promile promile slovarjevega volumna in urejenosti, slovarju ne jemlje veljave. Ko se na koncu vprašamo, kdo je poleg avtorice še zaslužen za to odlično delo, ne moremo mimo Andreja Novaka, ki je ne samo ustanovil Center Oxford pri Cankarjevi založbi, marveč je v tistem času tudi vodil organizacijske slovarske nitke. Več o tem najdemo v avtoričini spremni besedi, pa tudi o tem, kako se je ekipa osula in je kmalu ostala sama na bojišču. To pa zanjo nikakor ni pomenilo, da naj še ona vrže puško v koruzo. Spodbujana od urednic založbe Ksenije Dolinar in Mojce Hočevnar, z redaktorskima pomočnikoma Naniko Holz in Jožetom Sekirnikom in z naslonitvijo na že omenjeno slovenistično pomoč Milojke Mansoor je delo pripeljala do zmagovitega konca. Ko se bo dodobra odpočila, bo začutila, da ji nekaj manjka. Ta-

krat se bo vrgla na slovensko-angleški poslovni slovar, ki vsekakor ne bo samo sedanji angleško-slovenski, obrnjen na glavo, marveč bo vpeljal tipične in prepotrebne slovenske iztočnice (kratice, imena ustanov, uradov, podjetij itd. itd. itd.). Tudi v tistem slovarju bodo verjetno dodali avtoričino biografijo (kot so jo tu na 7. strani), in zakaj je ne bi, nič takega ni v njenih nekaj malega več kot osemnajstih pomladih, da bi bilo treba prikriti. Najmanj to, da je bila v letih 1991 in 1992 predsednica DZTPS (Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije), kar je sedanja biografija brez potrebe zamolčala. Avtorica, ekspresednica, bo s svojim ugledom nedvomno spodbudila prav ta svoj DZTPS za sozaložništvo pri tako potrebnih priročnikih, kot sta ta in prihodnji slovar, da bi tako vsaj za člane DZTPS in študente anglistike (prihodnje prevajalce!) napravil ceno bistveno dostopnejšo.

Slovar je seveda potrkal tudi na vest anglističnega oddelka Filozofske fakultete v Ljubljani. Če naj bi bila univerza »iz naroda za narod« in ne le topla greda teorije o prevajanju in siceršnje načelne akademskosti in »znanstvenega turizma«, bi nemara naš slovar pri nečisto napoleonskih članih anglističnega oddelka vsaj za hip pričaral rahlo rdečico poklicnega sramu. Vendar se je večina imunološko cepila zoper »prenizko zbirateljsko strokovnost« (strokovnost je v tem primeru treba razumeti kot nedoseganje znanstvenosti) z odločitvijo, da slovarja, naj bo še tako obsežen, izčrpen, discipliniran, zgrajen na jeziko(slo)vnih dosežkih, ni mogoče priznati kot podlago za podelitev niti magistrskega naslova. (Alma mater, ad »maiora« nata?)